

ОБҐРУНТУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У СФЕРІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Острианська Олена Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. вченого секретаря, старший науковий співробітник
відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2879-3463>

Потужна й стрімка глобальна цифрова трансформація освіти і науки зумовлює перехід до *відкритої науки (Open Science)* та *відкритої освіти (Open Education)*, що сприяє трансформації місії, візії та функцій наукових бібліотек.

Відповідаючи сучасним цифровим викликам, наукові бібліотеки покликані стати *провідними цифровими освітніми центрами як агентами змін у сучасному відкритому освітньому й науковому середовищі*, які сприяють розвитку *відкритої науки та освіти*; підтримують і супроводжують *безперервне навчання особистості впродовж життя (Lifelong learning)*; забезпечують *підвищення кваліфікації та неперервний професійний розвиток бібліотечних працівників*; сприяють *полімодельному професійному розвитку фахівців наукових установ, науково-педагогічних, педагогічних працівників закладів освіти*; сприяють *синергетичній трансдисциплінарній взаємодії фахівців* задля досягнення вагомих конкурентних переваг.

Мета публікації – здійснити обґрунтування освітньої діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у сфері післядипломної освіти для підвищення кваліфікації бібліотечних працівників в умовах цифрової трансформації освіти і науки.

Одним із стратегічних завдань Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського згідно зі Статутом (у новій редакції 2022 року) як наукової установи загальнодержавного рівня та спеціальної книгозбірні визначено *впровадження в установленому порядку перепідготовки, підвищення кваліфікації, стажування слухачів за програмами післядипломної освіти. Якісне виконання цього стратегічного завдання для колективу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, що є єдиною*

бібліотекою у складі Національної академії педагогічних наук України, вкрай важливе в умовах військового стану задля вирішення ключових проблем розвитку бібліотечної справи в Україні, визначення пріоритетів, удосконалення змісту, форм, методів, технологій, засобів як дієвих інструментів діяльності сучасних бібліотек у забезпеченні збереження, оприлюднення, розповсюдження і використання науково-педагогічної спадщини (наприклад, офіційної, наукової, виробничо-практичної, навчальної, довідкової продукції за результатами фундаментальних і прикладних наукових досліджень). Це дозволить забезпечити неперервний інформаційно-аналітичний та інформаційно-бібліотечний супровід полімодельного професійного розвитку бібліотечних, наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників у складних умовах війни та в процесі повоєнного відновлення України задля реалізації завдань сталого розвитку нашої держави в умовах цифрової трансформації освіти і науки.

Аналіз внутрішніх документів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського дозволяє зробити обґрунтований висновок, що вагомою підставою для здійснення Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти для підвищення кваліфікації бібліотечних працівників є наявність кадрового складу з багаторічним унікальним, інноваційним і перспективним для впровадження у систему підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів досвідом, кращими практиками потужного колективу наукових та бібліотечних працівників ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського як наукової установи з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства, біографістики та історії освіти; як національного галузевого книгосховища, всеукраїнського центру із питань бібліотечно-бібліографічного й науково-інформаційного забезпечення спеціалістів у галузі освіти, педагогіки і психології; як депозитарію педагогічної та психологічної літератури, галузевого центру міжбібліотечного абонементу (МБА); координаційного, науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України; як наукового центру Сухомліністики [1, 2, 3].

Важливими для розповсюдження і використання у системі післядипломної освіти бібліотечних кадрів в умовах цифрової трансформації освіти і науки є вагомі здобутки наукових відділів щодо виконання шістнадцятьох актуальних, запитаних науковцями і практиками прикладних тем наукових досліджень, а також істотні напрацювання бібліотечних відділів у обслуговуванні наукових, науково-педагогічних установ, закладів освіти та інших організацій і установ різних форм власності, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, здобувачів освіти, фізичних осіб, які провадять освітню діяльність, а також спеціалістів суміжних галузей, які за родом своєї діяльності потребують використання педагогічної та психологічної літератури [1, 2, 3].

Актуальнішими наукових прикладних досліджень є проблеми: інформаційного забезпечення освіти; науково-методичного супроводу діяльності

мережі освітянських бібліотек із питань педагогічного джерелознавства і біографіки (зокрема сухомлиністики); допомоги у створенні освітнього середовища в умовах цифровізації; проєктування баз знань цифрових освітніх ресурсів; інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології; інформаційно-аналітичного супроводу підготовки військових психологів у відкритому освітньому просторі; науково-аналітичного супроводу розбудови єдиного інформаційного простору відкритої освіти та ін.

Варто зазначити, що у 2023–2025 роках успішно виконуються п'ять актуальних тем наукових прикладних досліджень Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського:

- наукове дослідження відділу педагогічного джерелознавства та біографістики *«Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України»* (РК 0123U100474, 2023-2025 рр., науковий керівник – Л. Д. Березівська, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського);

- наукове дослідження відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів *«Освітянські бібліотеки як суб'єкт проєктування освітнього середовища в умовах цифровізації»* (РК 0123U100477, 2023-2025 рр., науковий керівник – Л. О. Пономаренко, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів, заступник директора ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського);

- наукове дослідження відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення *«Проектування баз знань цифрових освітніх ресурсів»* (РК 0123U100475, 2023-2025 рр., науковий керівник – А. Г. Гуралюк, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу цифрових технологій та комп'ютерного забезпечення ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського);

- наукове дослідження відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти: *«Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід»* (РК 0123U100476, 2023-2025 рр., науковий керівник – М. Л. Росток, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського);

- наукове дослідження відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти: *«Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України»* (РК № 0124U000842, 2024–2025 рр., науковий керівник – О. П. Лучанінова, доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського).

Слід наголосити, що в ході щорічної планомірної реалізації Стратегії розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені

В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки в умовах цифрової трансформації освіти і науки колективом наукових і бібліотечних працівників системно забезпечується:

- розроблення теоретико-методологічних засад науково-інформаційного забезпечення розвитку освіти, педагогіки і психології та освітньої практики з урахуванням світових тенденцій розвитку та досвіду зарубіжних країн;
- здійснення фундаментальних і прикладних наукових досліджень;
- розроблення концепцій, стратегій, програм щодо науково-інформаційного забезпечення інноваційного розвитку освіти, педагогіки і психології, освітньої практики та бібліотечної справи України;
- організація вагомих іміджевих подій міжнародних і всеукраїнських науково-інформаційних, культурно-освітніх заходів (науково-педагогічний лекторій, науково-практичні конференції, методологічні семінари, круглі столи, педагогічні ради, художньо-мистецькі виставки, презентації, тренінги, майстер-класи тощо);
- науково-інформаційний супровід сфери освіти, педагогіки, психології та загальнодержавних і галузевих наукових програм і проектів, зокрема тих, що виконують наукові установи НАПН України;
- науковий інформаційно-аналітичний, інформаційно-бібліографічний супровід наукової й освітянської діяльності НАПН України;
- здійснення наукової експертизи проектів прогностичних документів (доктрин, концепцій, стратегій тощо);
- упровадження результатів наукових досліджень бібліотеки в практику діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України й книгозбірень інших систем і відомств, закладів освіти;
- формування галузевого інформаційного ресурсу бібліотеки, зокрема електронного;
- науково-методичне забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України;
- здійснення заходів зі збереження книжкових пам'яток, що становлять національне надбання України, введення їх до наукового обігу, формування цифрового контенту рідкісних видань із проблем історії освіти, педагогіки, психології;
- участь у міжнародному підвищенні кваліфікації, стажуваннях, експертній діяльності, конкурсах наукових грантових проектів;
- членство у вітчизняних і міжнародних наукових та професійних товариствах і фондах;
- сприяння розвитку й збереження наукової та бібліотечної інфраструктури; забезпечення оперативного доступу до міжнародних баз даних [3, 5].

Аналіз чинних нормативно-правових документів дозволяє зробити обґрунтований висновок, що підставою і нормативно-правовою базою для ліцензування освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти є Закони України «Про вищу освіту», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про

професійний розвиток працівників», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», *Постанови Кабінету Міністрів України* «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30 грудня 2015 р. № 1187, «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21 серпня 2019 р. № 800, *Наказ Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти (Держмистецтв)* від 10.03.2025 № 17, яким затверджено Професійний стандарт «Бібліотекар», *Статут Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського* (у новій редакції 2022 року), *Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки*.

Таким чином, *потужний досвід наукової, науково-організаційної, науково-інформаційної, бібліотечної роботи, науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності колективу бібліотеки як невід'ємної складової культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави у галузі професійного розвитку наукових, бібліотечних, педагогічних, науково-педагогічних працівників, примноження традицій і впровадження інновацій в умовах цифрової трансформації освіти і науки* дає вагомі переваги щодо обґрунтування *Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського здійснення освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти для підвищення кваліфікації бібліотечних працівників* задля розбудови України як європейської демократичної держави, успішного функціонування у системі Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання / Л. Д. Березівська // *Українська біографістика*. – 2015. – Вип.12. – С. 283-295. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2015_12_16
2. Березівська Л. Д., Тарнавська С. В. Діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського НАПН України: здобутки та перспективи // *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. – 2022. – 4(1). – Режим доступу: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4108>
3. Офіційний сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dnrb.gov.ua/ua/>
4. Статут Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (у новій редакції 2022 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dnrb.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/Statut_DNPB_2022.pdf
5. Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dnrb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Strategy_2020.pdf